

Rapporten All-Archeo bv 1998

Archeologienota
Muizen (Mechelen) - Stationsberg

Natasja Reyns

Bornem
2024

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bv
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Natasja Reyns

All-Archeo bv
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2024/12.807/192

© All-Archeo bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek.....	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	6
2.3	Onderzoeksopdracht.....	7
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken.....	8
2.3.3	Werkwijze.....	17
2.4	Assessmentrapport	17
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied.....	17
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	23
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	29
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese.....	31
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	33
3	Samenvatting.....	35
4	Bibliografie	36
4.1	Publicaties	36
4.2	Websites.....	36
5	Bijlagen	37
5.1	Archeologische periodes	37

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

---

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2024B364

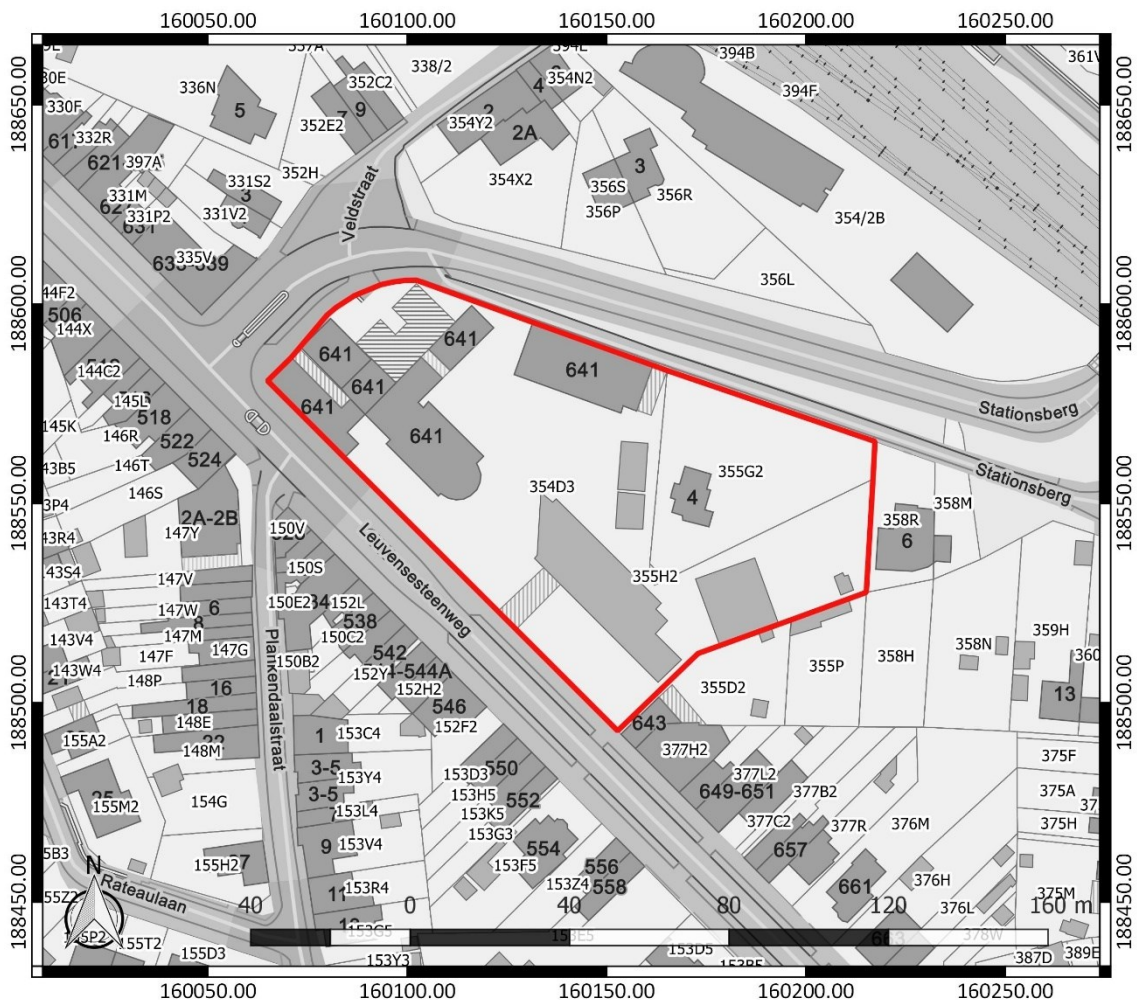
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): provincie Antwerpen, Mechelen, Muizen, Stationsberg

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 160064.96, 188492.97
- 160217.33, 188606.00

Kadastraal plan:

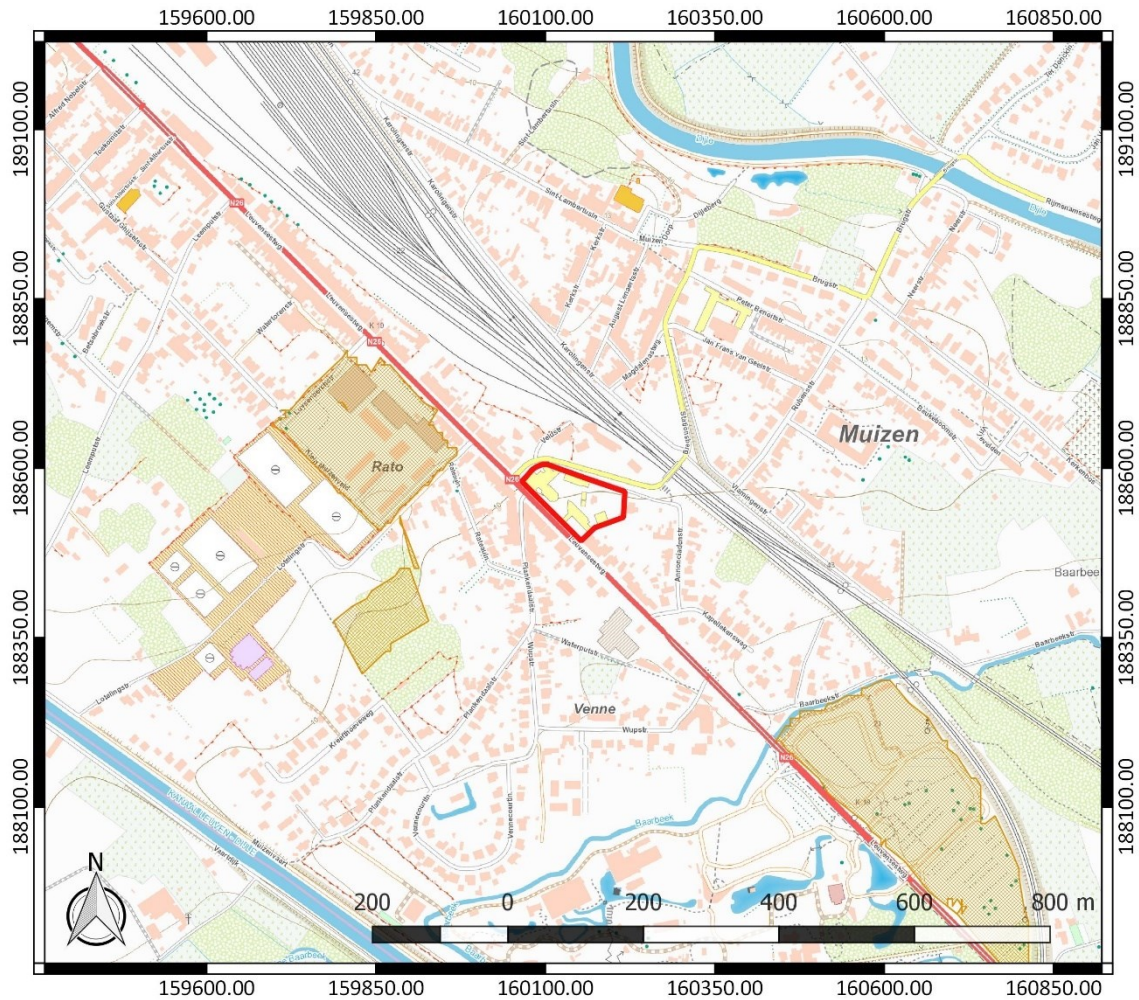

Figuur 1: Kadastraalplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Mechelen, Afdeling 9, sectie A, nummers 354D3, 355H2 en 355G2

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 9237 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 05/03/2024 – 23/09/2024

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, steentijd, metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland

Verstoorde zones: er zijn geen gekende verstoorde zones.

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein wordt de afbraak van blokken A, D, E en H gepland. Deze gebouwen zijn niet onderkelderd. Ook een speelplaatoverkapping en een scheimuur worden afgebroken en plaatselijk wordt ook verharding opgebroken. Een bestaande woning, Stationsberg nr. 4, wordt omgevormd tot een schoolgebouw. Enkele bomen aan Stationsberg worden geroid.

In de plaats worden twee nieuwe blokken D en E opgetrokken. De nieuwe blokken worden gefundeerd op een vloerplaat op volle grond. Die kent een verstoringsdiepte van ca. 60 cm. Die rust verder ook op funderingsbalken met een verstoringsdiepte tot ca. 1,20 m. De nieuwe blokken worden voorzien van een regenwaterput en septische putten. Ter hoogte van de nutsputten loopt de verstoringsdiepte plaatselijk op tot maximaal ca. 3,20 m.

Qua omgevingsaanleg worden twee nieuwe fietsenstalling aangelegd. Er is ook sprake van de aanleg van enkele nieuwe parkeerplaatsen, een nieuw sportveld en van verschillende verhardingen die dienst doen als wandelpaden om de verschillende gebouwen toegankelijk te maken. De aanleg van de verschillende verhardingen kent een verstoringsdiepte van ca. 65 cm.

Buiten verhardingen worden ook wadi's aangelegd, met een verstoringsdiepte van ca. 60 cm. In andere delen van het terrein worden heuvels en speeltoestellen opgetrokken. Er wordt ook voorzien in groenaanleg, met de aanplant van gras en struiken. Dit betekent een verstoring van gemiddeld ca. 40 cm diepte. Er zullen ook nieuwe bomen aangeplant worden. Ter hoogte van de plantkuilen voor nieuwe bomen loopt de verstoringsdiepte plaatselijk op tot maximaal ca. 1,00 m.

De geplande werken worden gefaseerd uitgevoerd. In eerste instantie zullen werken plaatsvinden in het zuidoosten van het onderzoeksgebied. In een volgende fase worden de werken in het noordwesten van het terrein uitgevoerd.

Figuur 4: Zicht op de te slopen bebouwing (voorgond)

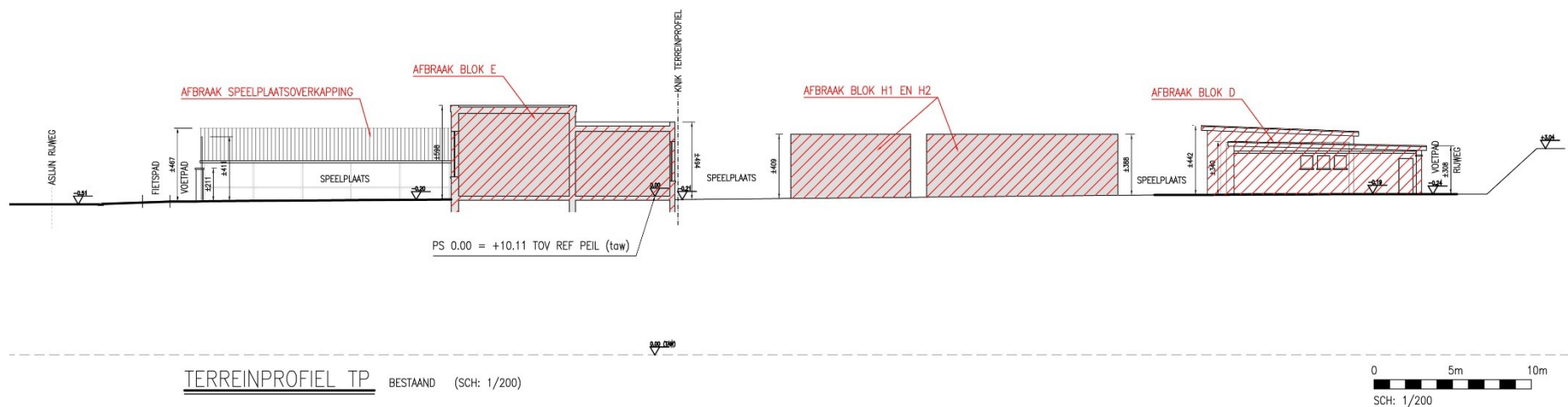

Figuur 5: Zicht op het terrein vanop Stationsberg

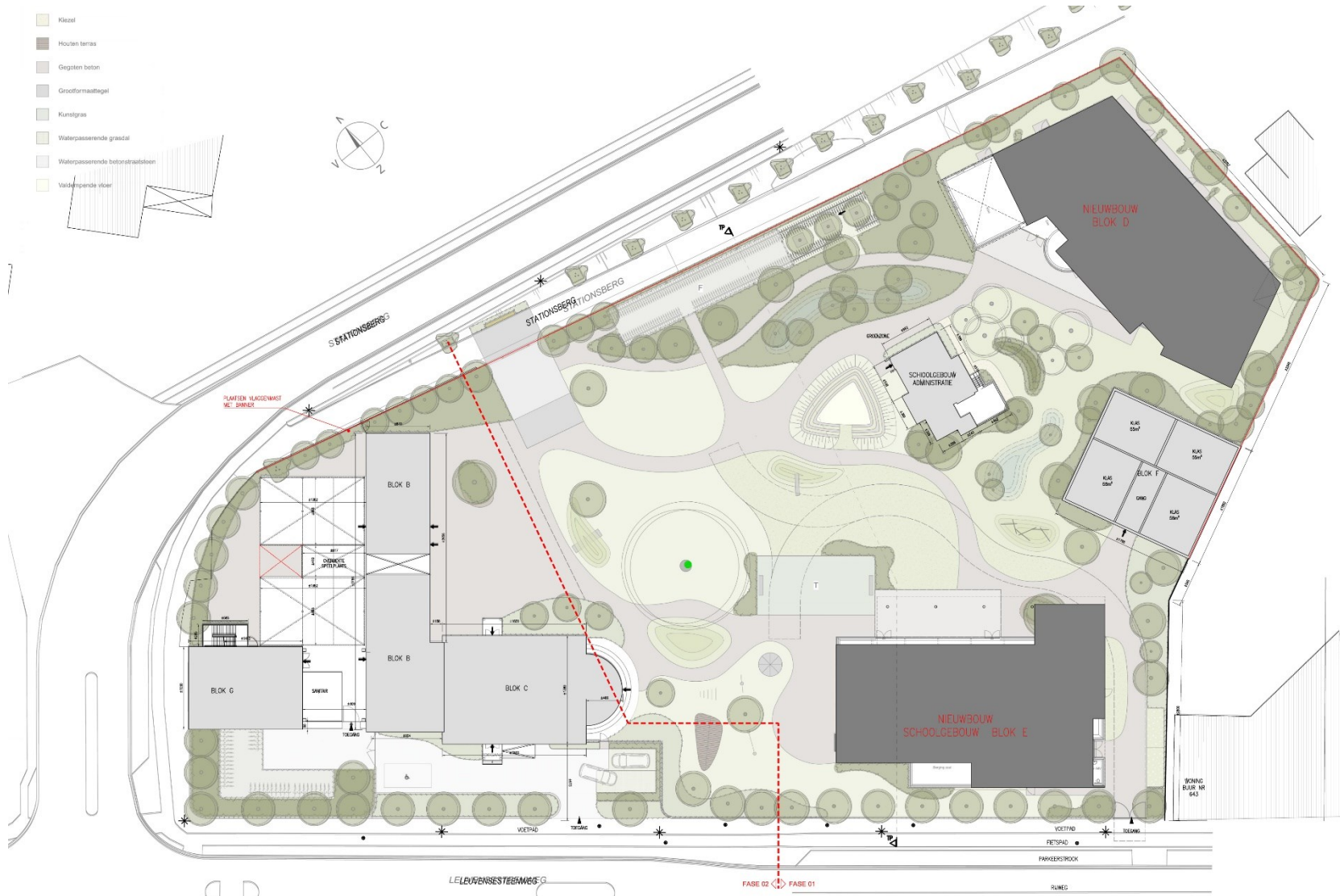

Figuur 6: Zicht op de op te breken verharding en te slopen bebouwing

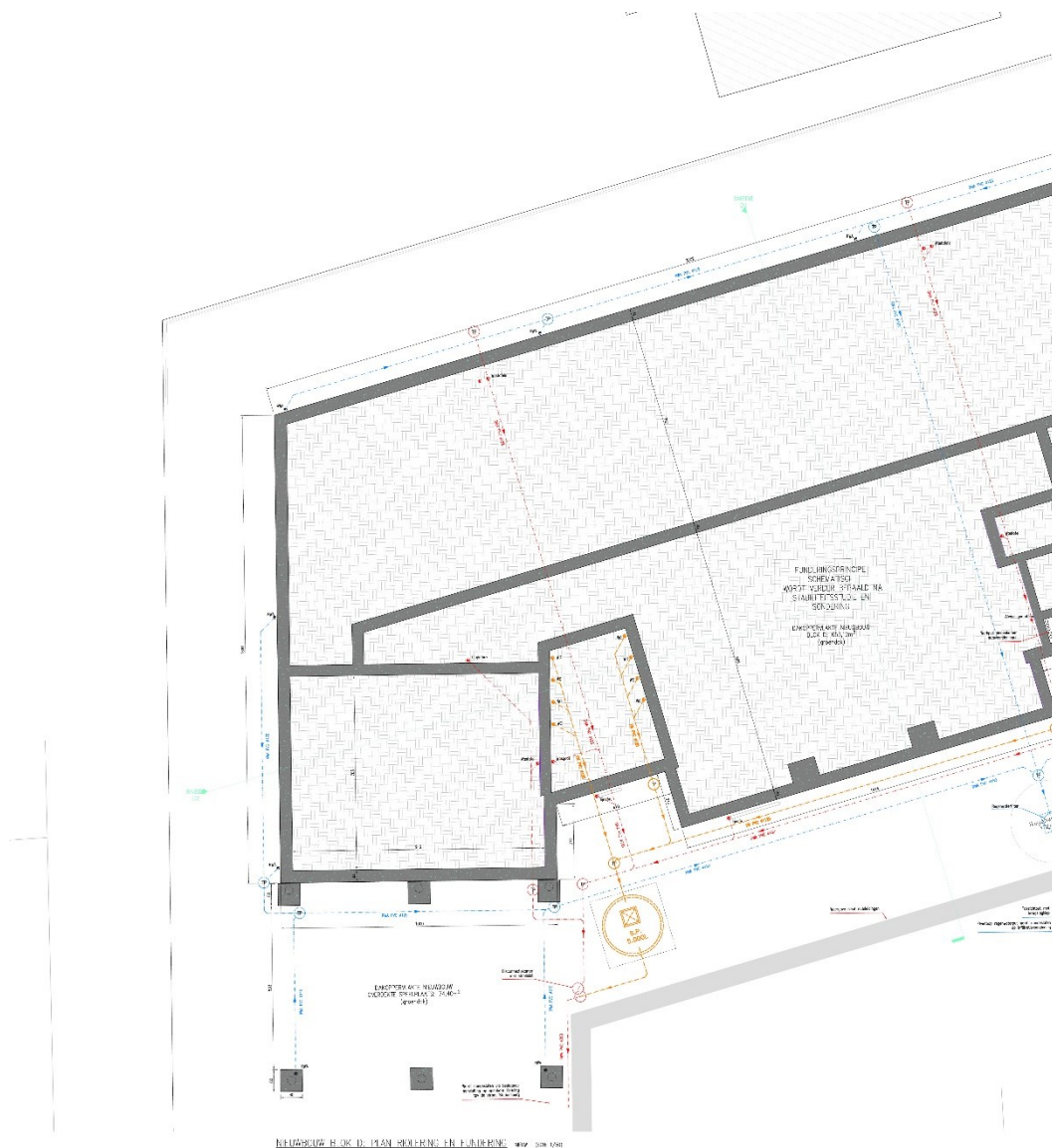

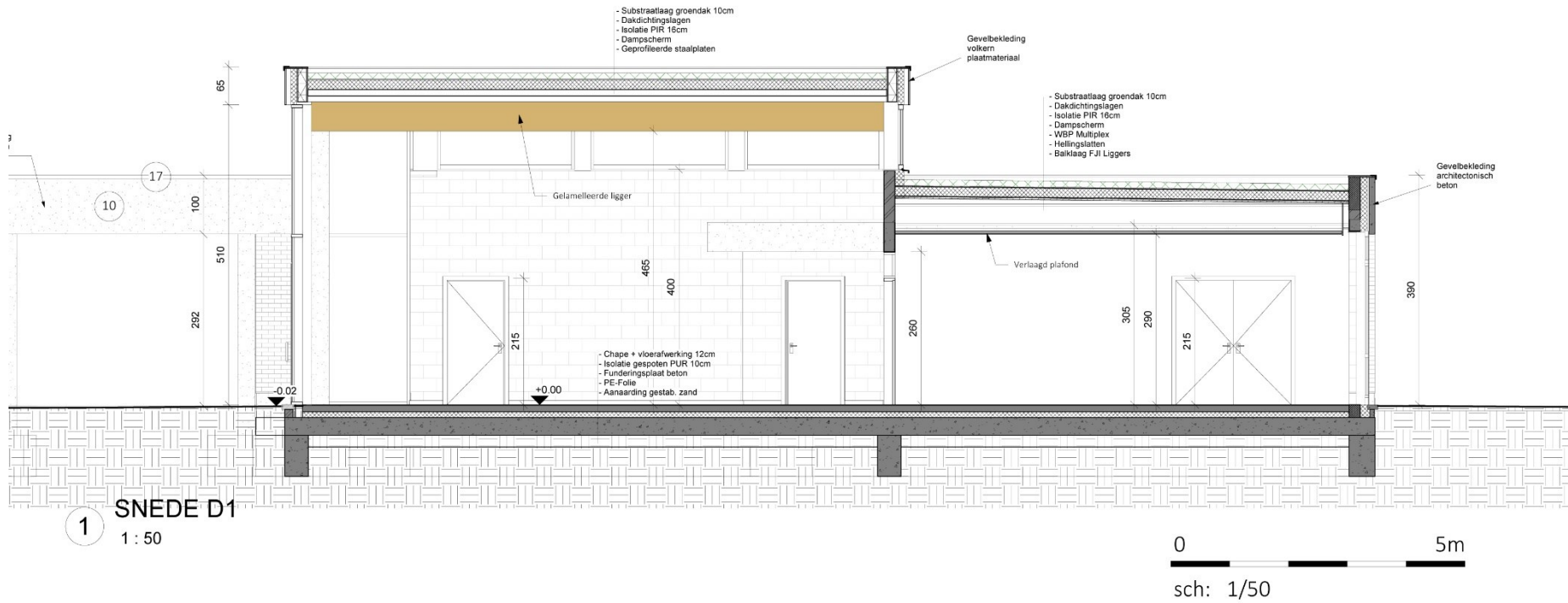
Figuur 8: Terreinprofiel bestand

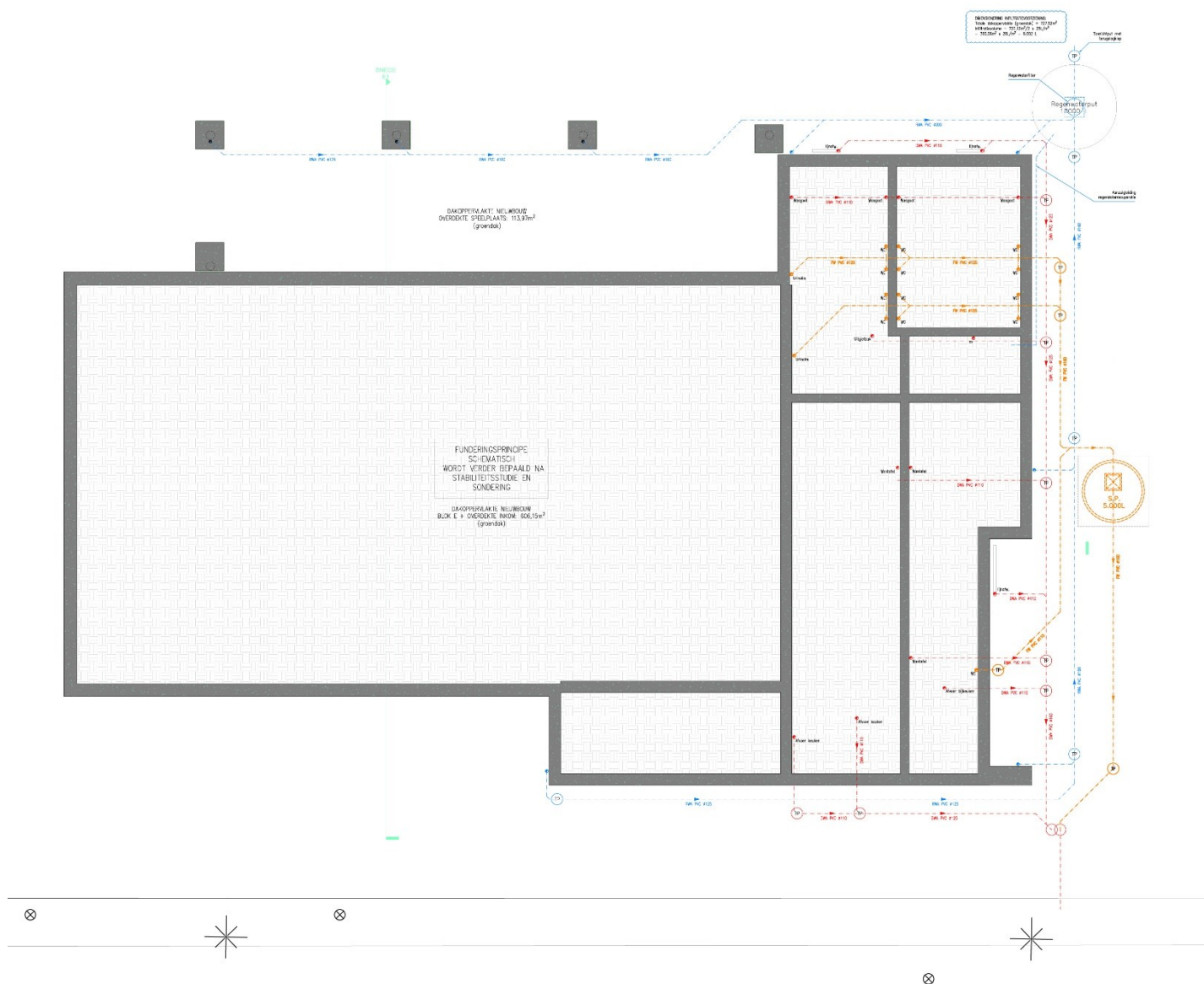
Figuur 9: Ontwerpplan

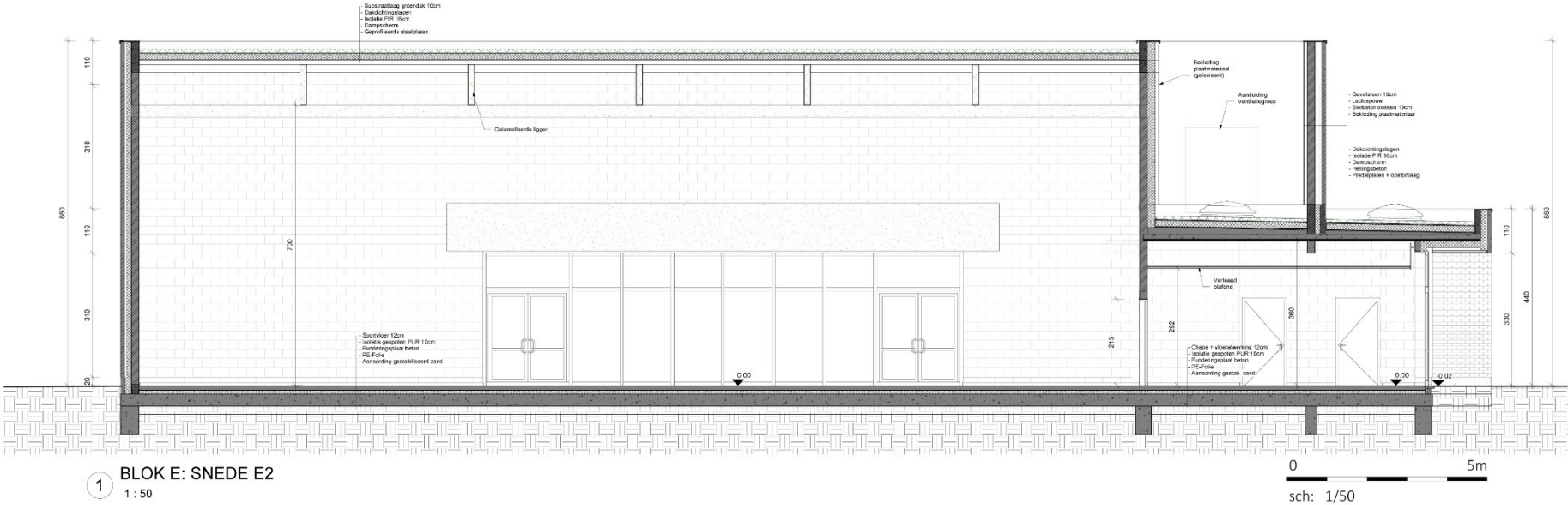
Figuur 10: Funderings- en rioleringsplan blok D

Figuur 11: Snede blok D

Figuur 12: Funderings- en rioleringsplan blok E

Figuur 13: Snede blok E

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is gegeoreferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Villaretkaart (1745-1748), de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastrale parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) worden vier momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

Het onderzoeksgebied is gelegen ten zuiden van de Stationsberg en de Veldstraat en ten noordoosten van de Leuvensesteenweg en de Plankendaalstraat (Figuur 14). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden. Ten noorden stroomt de Dijle (Figuur 16). Ten noordwesten vermelden we de Hanswijkbeek. Ten zuidoosten vinden we de Barebeek, de Kleine Barebeek en de Barebeek – Tweede Arm. We vermelden er ook nog het Kanaal Leuven-Dijle.

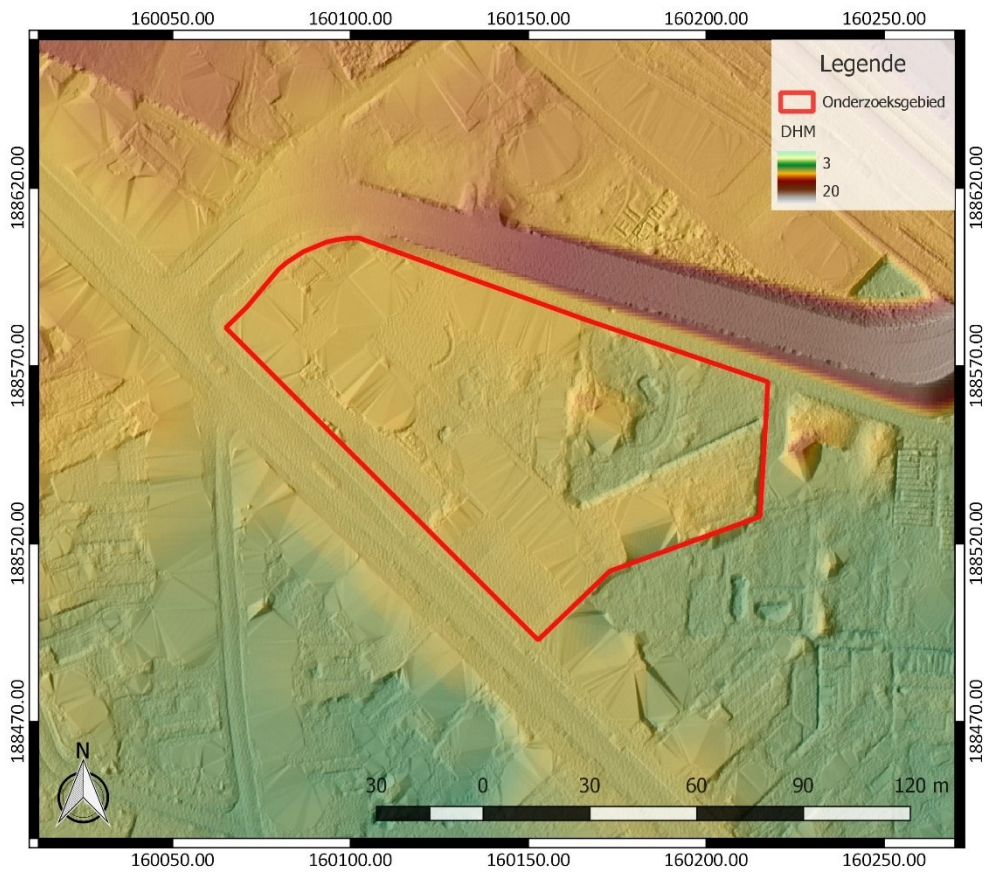
Het onderzoeksgebied ligt in een licht golvend gebied (Figuur 15). De topografie van Mechelen en zijn omgeving wordt gekenmerkt door een vlak reliëf met een groot aantal waterlopen (zie hoger). Het terrein is te situeren op een interfluvium, een hoger gelegen rug tussen de rivieren de Zenne en de Dijle.³

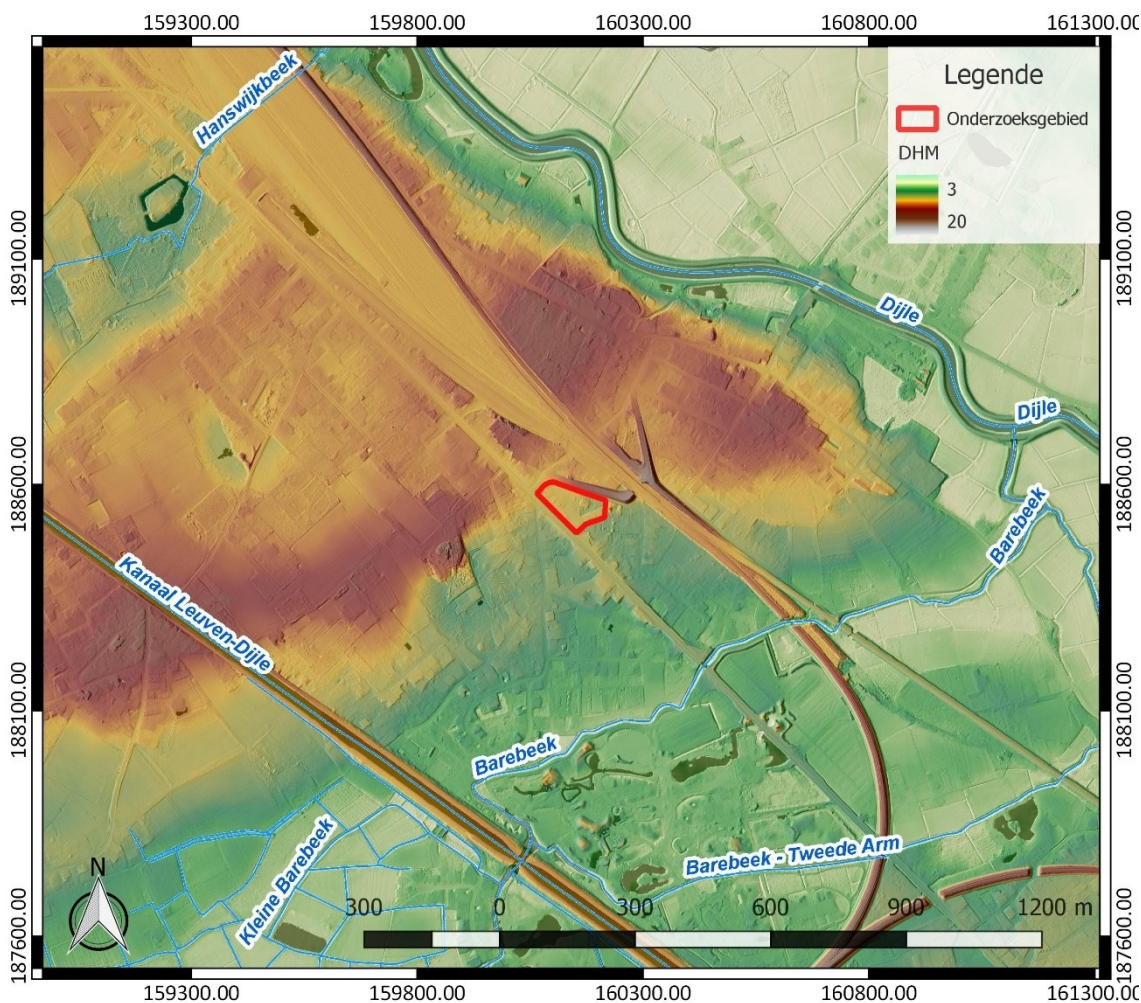
³ Bogemans 1996, 3-5; Kinnaer/Wouters 2007, 11

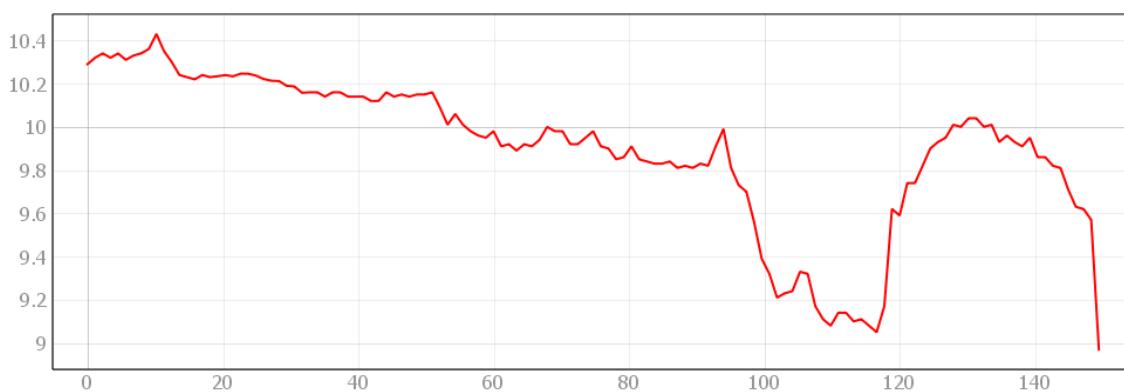
Figuur 14: Luchtfoto van 2022 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 15: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Multidirectional hillshade DHM Vlaanderen I, 25 cm, met aanduiding van het onderzoeksgebied

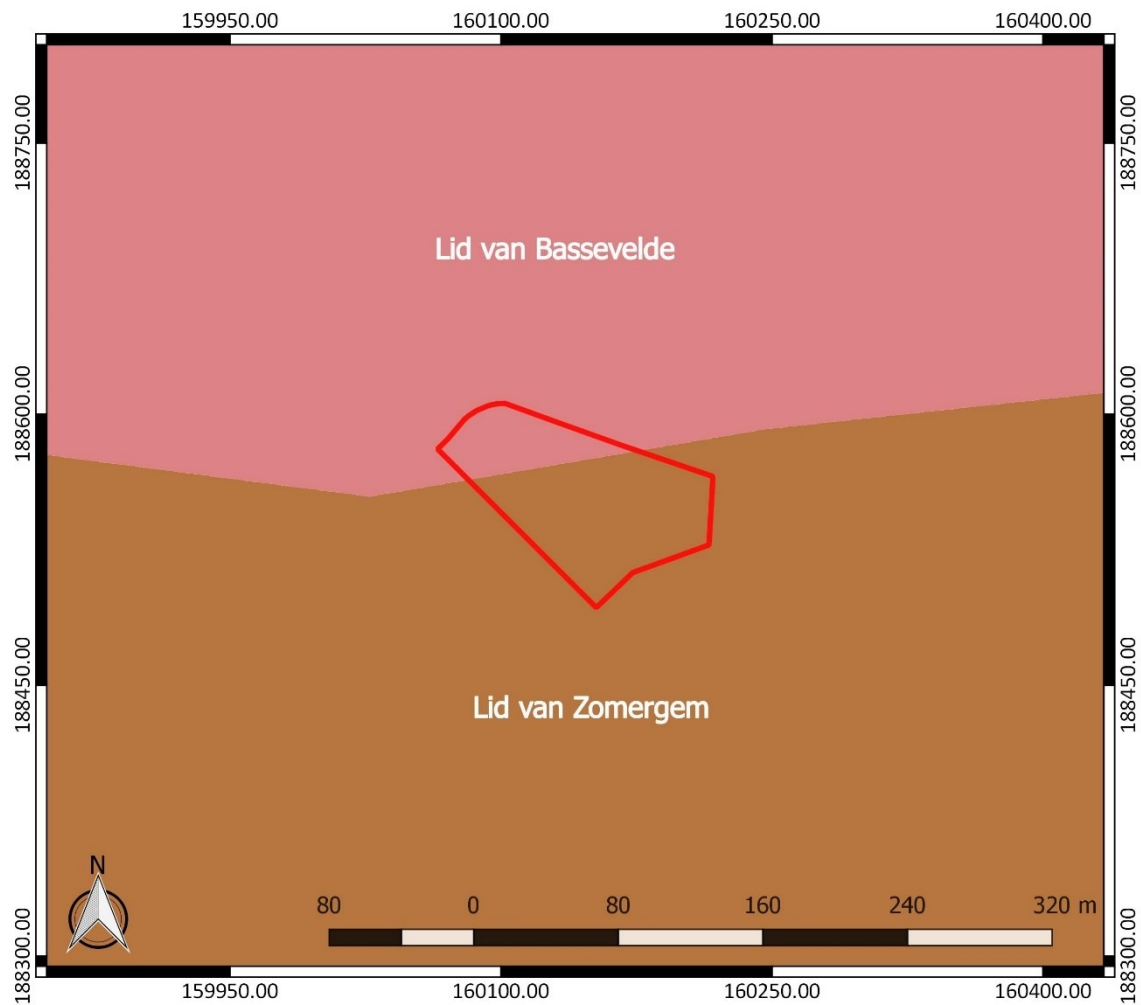

Figuur 16: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 25 cm (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 17: Hoogteverloop van noordwest naar zuidoost over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Het onderzoeksgebied bevindt zich op de uitloper van een interfluvium. Het terrein kent een hoogte van 9,0 tot 10,4 m TAW (Figuur 17). Het terrein is over het algemeen erg vlak. Het niet verharde deel van het terrein in het noordoosten, waar vandaag een woning aanwezig is, ligt duidelijk iets lager dan de rest van het terrein. De verharde en bebouwde delen van het terrein liggen duidelijk iets hoger dan de terreinen in de omgeving, wat doet vermoeden dat deze zones in het verleden beperkt opgehoogde werden.

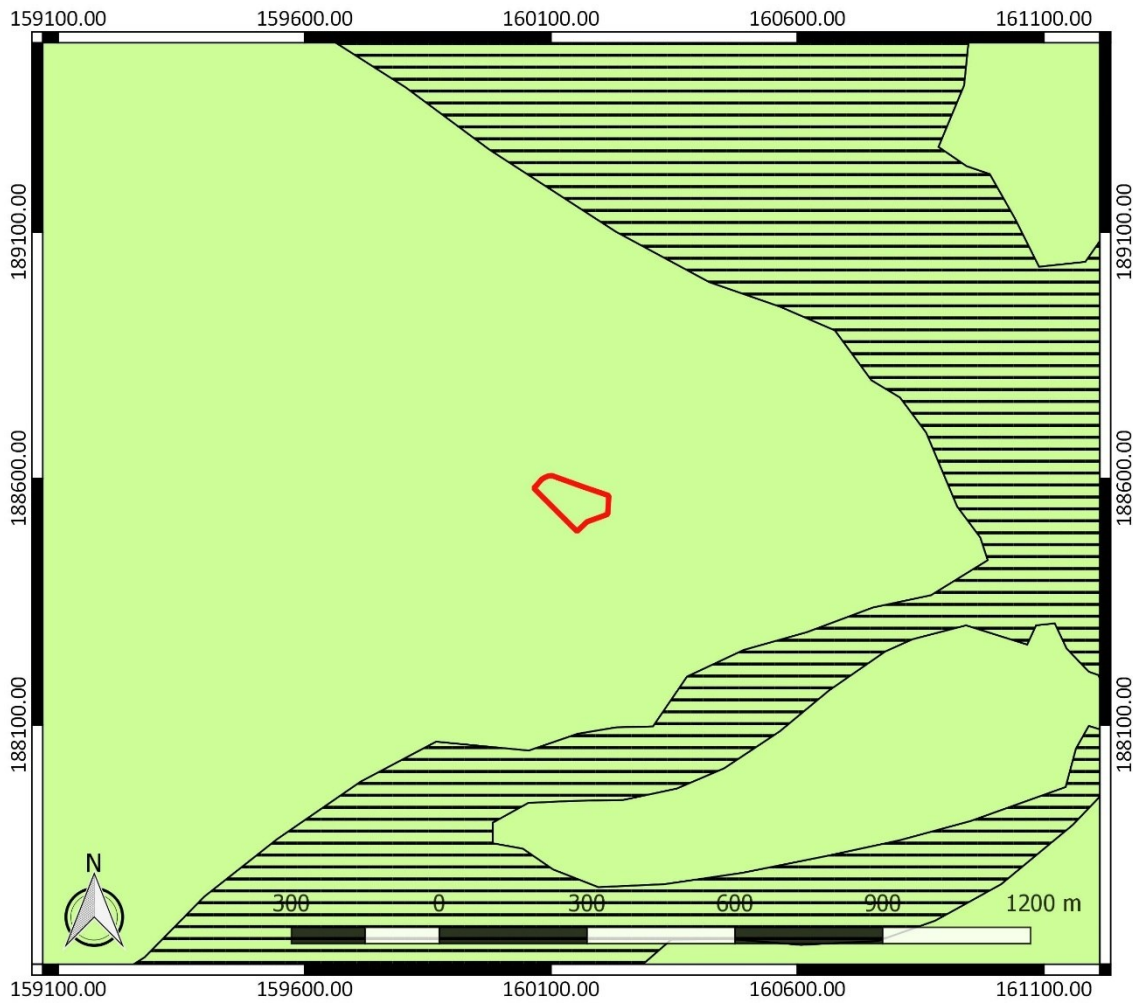
Figuur 18: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 18) bestaat in het noorden uit het Lid van Bassevelde. Dit bestaat uit donkergrijs fijn zand tot zand dat silthoudend en glauconiet- tot glimmerhoudend is. In het zuiden vinden we volgens de kaart het Lid van Zomergem. Dit wordt gekenmerkt door grijsblauwe klei.⁴

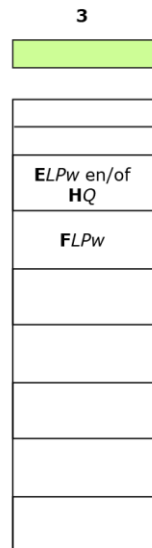
De quartairgeologische kaart (Figuur 19) geeft aan dat zich binnen het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) of mogelijk van het Vroeg-Holoceen bevinden en/of hellingsafzettingen van het Quartair. Deze karteereenheid kan echter ook afwezig zijn. Hieronder komen oudere fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) voor.⁵

⁴ www.geopunt.be/kaart

⁵ www.geopunt.be/kaart

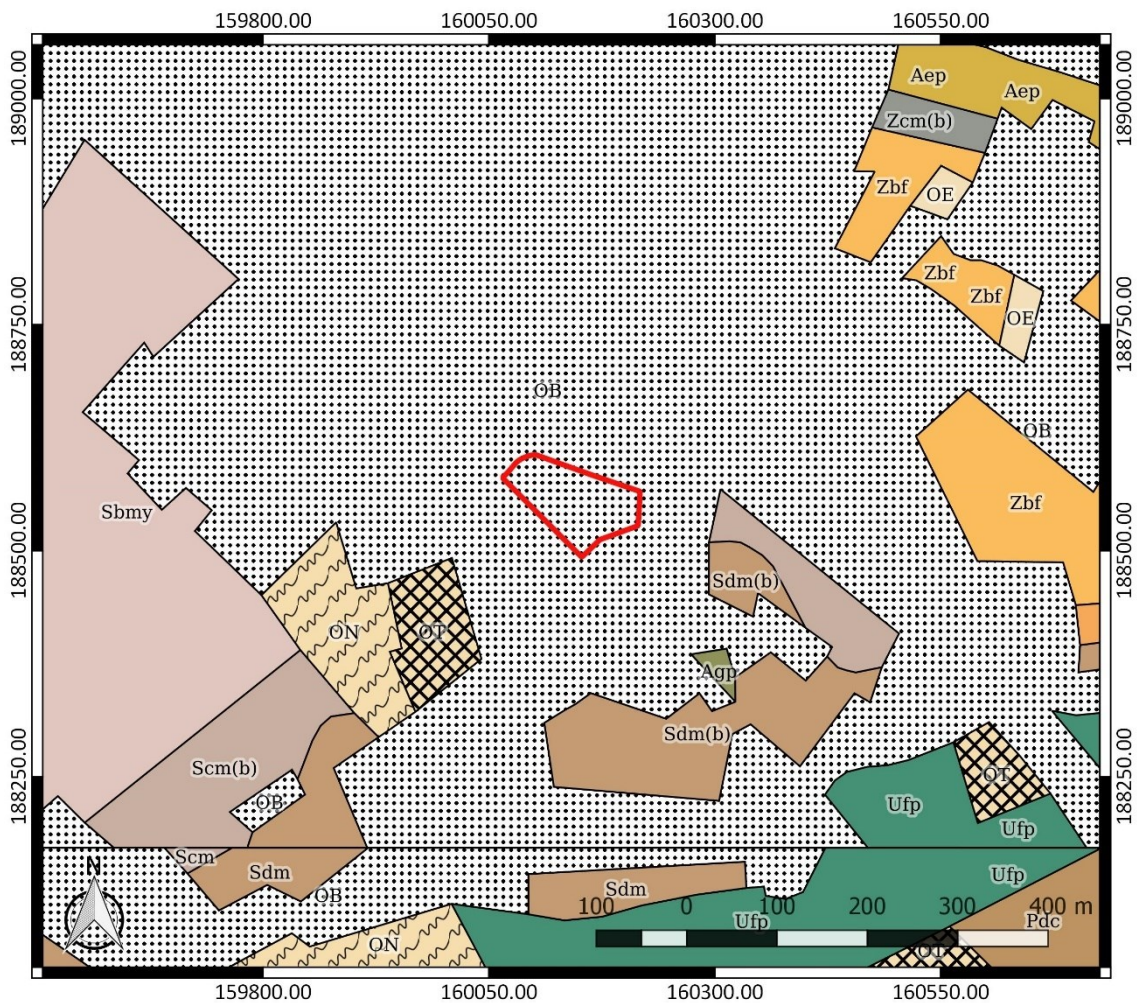
Figuur 19: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

* De karteereenheid is mogelijk afwezig.
ELPw Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.
HQ Hellingsafzettingen van het Quartair.
FLPw Fluviaale afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).

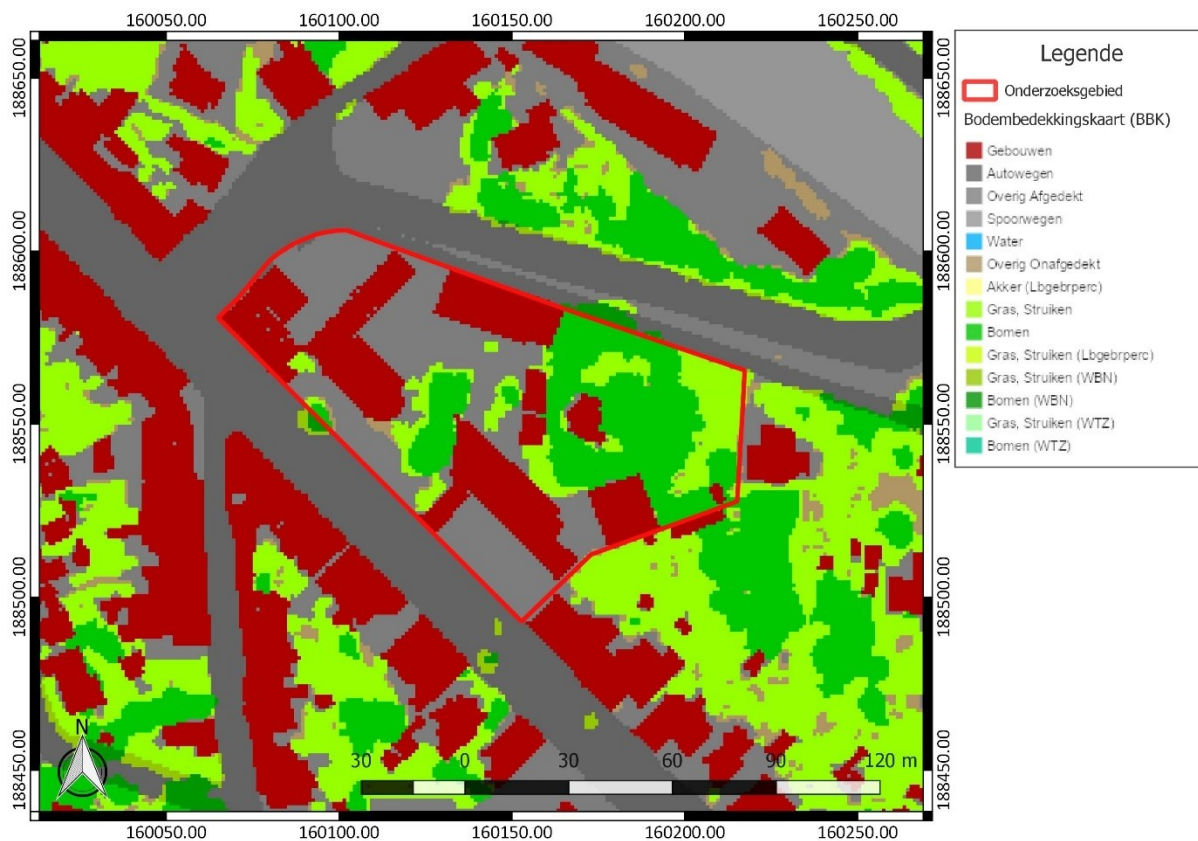
Figuur 20: Legende bij de quartairgeologische kaart (www.geopunt.be)

De bodemkaart (Figuur 21) situeert het onderzoeksgebied en zijn omgeving in een bebouwde zone (OB). In de omgeving vinden we verder ook de aanduiding van een matig natte lemig zandbodem met dikke antropogene humus A horizont en een gevlekte textuur B horizont (Sdm(b)), een matig droge lemig zandbodem met dikke antropogene humus A horizont en een gevlekte textuur B horizont (Scm(b)), een uiterst natte leembodem zonder profiel (Agp), sterk vergraven gronden (OT) en opgehoogde gronden (ON). Op iets grotere afstand vinden we op de bodemkaart ook nog een droge lemig zandbodem met dikke antropogene humus A horizont, waarvan de sedimenten zwaarder of fijner worden in de diepte (Sbmy) en een droge zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B horizont (Zbf). Uit de bodemkaart kunnen we afleiden dat het onderzoeksgebied gesitueerd is op de overgang van een droge naar een natte bodem.

Figuur 21: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

In het onderzoeksgebied zijn op de bodemgebruikskart gebouwen en verhardingen te bemerken. Voor het overige wordt het onderzoeksgebied volgens de kaart ingenomen door gras, bomen en struiken (Figuur 22). Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 14).

Figuur 22: Bodemgebruikskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

De naam "Mechelen" verscheen voor de eerste maal in 870. Momenteel wordt aangenomen dat er bij de overgang van de vroege naar de volle middeleeuwen twee bewoningskernen bestonden: één op de linkeroever (een *portus*/handelscentrum in de omgeving van de Zoutwerf en de Haverwerf) en één op de rechteroever (een kapitteldomein/religieus centrum in de omgeving van het Sint-Romboutskerkhof) van de Dijle.⁶ In de 10de eeuw kreeg de prins-bisschop van Luik het domein Mechelen in leen. Door het verwerven van heerlijke rechten ontstond de "heerlijkheid Mechelen". Na een kortstondige overheersing door de hertog van Brabant kwam Mechelen in 1356 in het bezit van Lodewijk van Male, graaf van Vlaanderen. De stad Mechelen vormde binnen het hertogdom Brabant een afzonderlijke heerlijkheid en hield als dusdanig stand tot het einde van het *Ancien Régime*.⁷

Vanaf de 13de eeuw was Mechelen een echte bloeiende stad.⁸ In de 14de, de 15de en de eerste helft van de 16de eeuw werden heel wat gebouwen opgetrokken, zoals stadspaleizen, en op het eind van de 15de eeuw schopte Mechelen het zelfs tot juridische hoofdstad van de Nederlanden. In de tweede helft van de 16de eeuw werd de stad echter geplaagd door opeenvolgende rampen. Kloosterlingen die voorheen *extra muros* woonden, vonden vanaf dan onderdak in de stad. Zo werd de stad van paleizen stilaan een stad van kloosters. Dat bleef zo tot het einde van het *Ancien Régime*. Een aantal kloosterordes bleven vanaf dan definitief weg uit Mechelen. Andere kwamen (terug) en legden zich onder meer toe op onderwijs. Zo werd de stad van kloosters uiteindelijk een stad van scholen.⁹

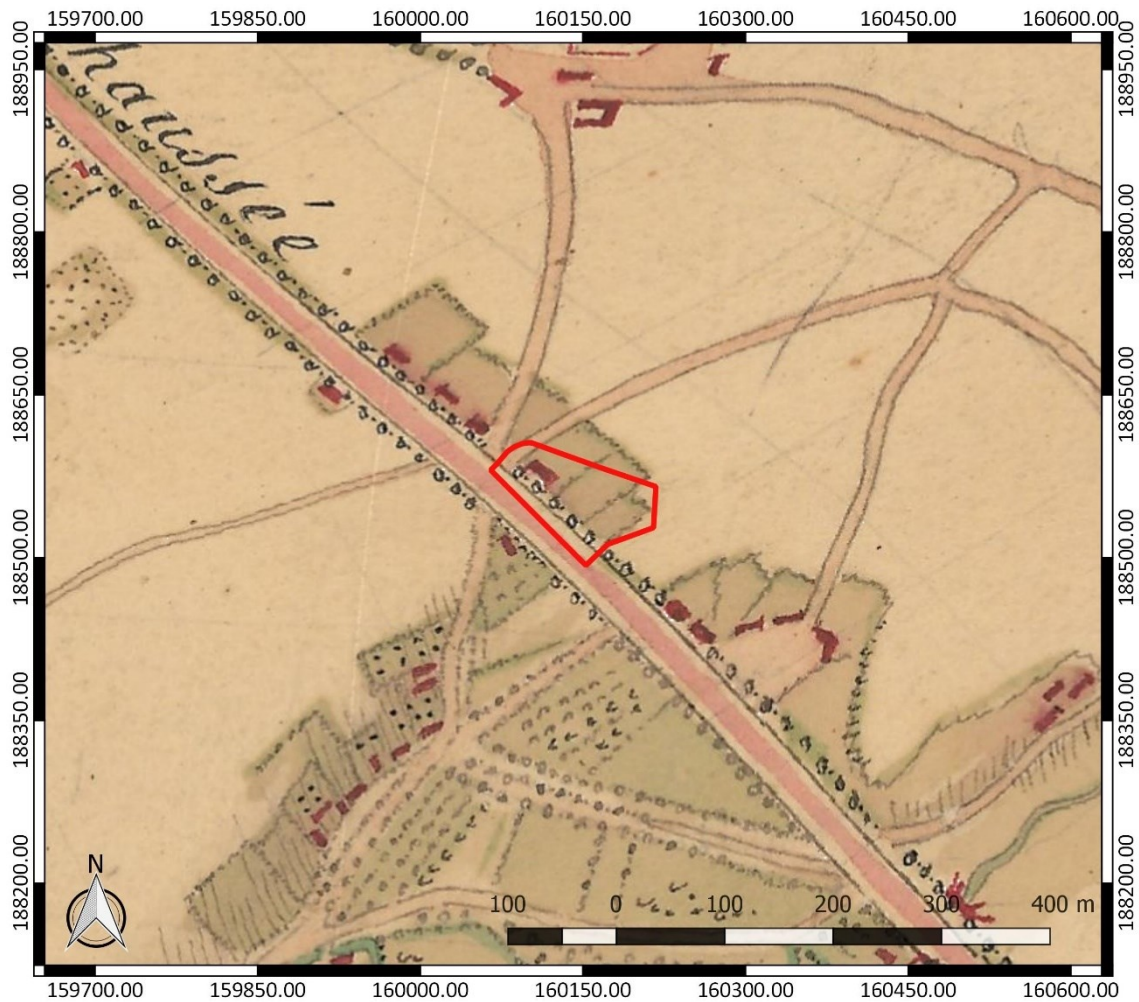
⁶ Troubleyn *et al.* 2007, 16-17, 23; Robberechts s.d.; <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/cai/zone/140035>.

⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/20411>

⁸ Troubleyn *et al.* 2007, 21

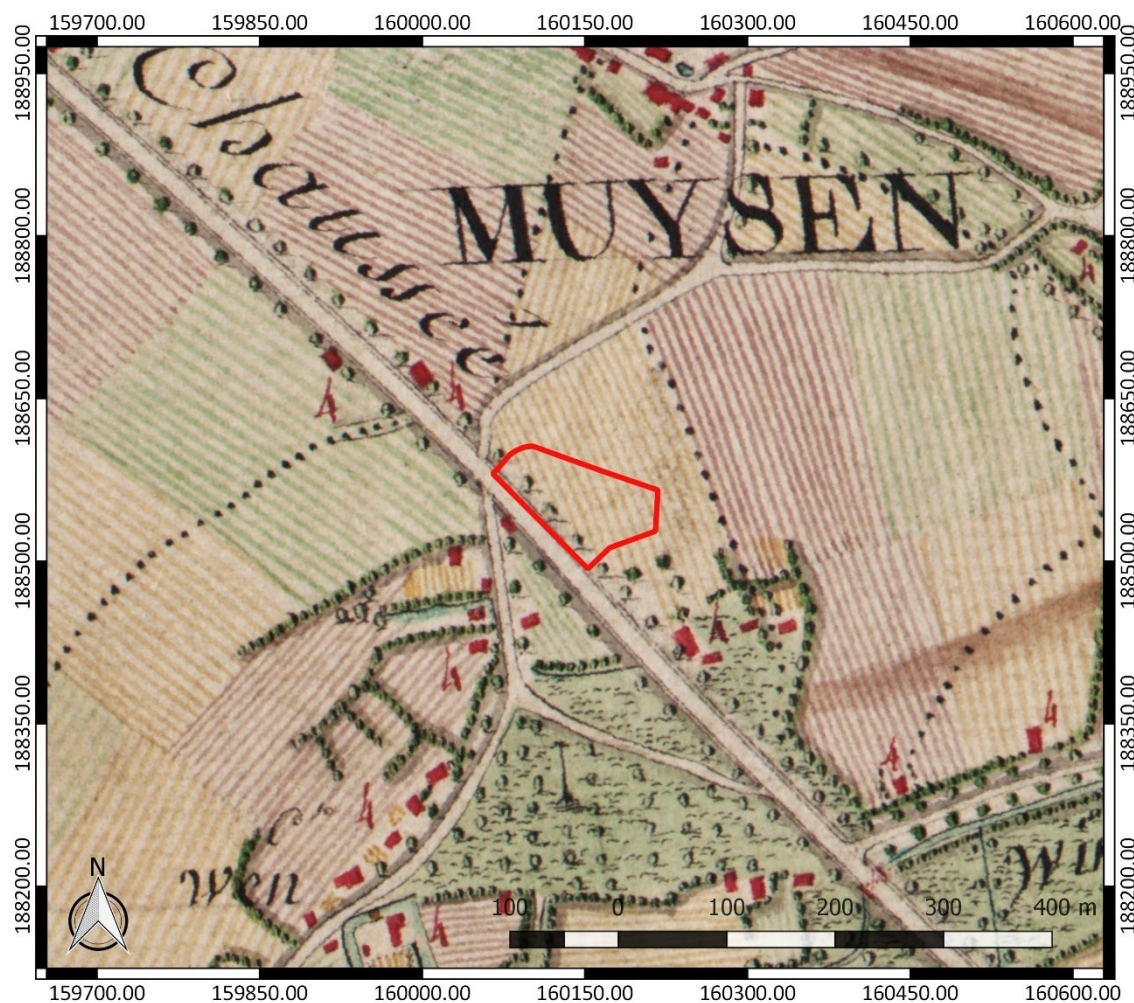
⁹ Robberechts s.d.; <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/cai/zone/140035>

Op de Villaretkaart, genoemd naar Jean Villaret, ingenieur-geograaf bij het Franse hof en één van de makers (1745-1748), zien we dat het onderzoeksgebied reeds gelegen is langs de historische voorloper van de huidige Leuvensesteenweg (Figuur 23). Het terrein bevindt zich aan een kruispunt van wegen. In het noordwesten vinden we de aanduiding van een gebouw. De rest van het terrein is weergegeven als grasland. In de omgeving vinden we nog meer bebouwing.

Figuur 23: Villaretkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), is te zien dat het onderzoeksgebied volledig in gebruik is als akkerland (Figuur 24). De bebouwing op het terrein is nu verdwenen. In de omgeving vinden we wel nog steeds bebouwing. Even ten zuiden van het terrein is een galg te zien.

Figuur 24: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Atlas der Buurtwegen (1841) zien we opnieuw geen bebouwing binnen het onderzoeksgebied. Vermoedelijk was het terrein nog steeds in gebruik als akkerland (Figuur 25). In de omgeving vinden we wel nog steeds bebouwing. Ten noorden zien we dat spoorwegen aangelegd zijn. Ze maken deel uit van het rangeerstation van Muizen. De Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van P.C. Popp (1842-1879) geeft een gelijkaardig beeld als de Atlas der Buurtwegen weer.

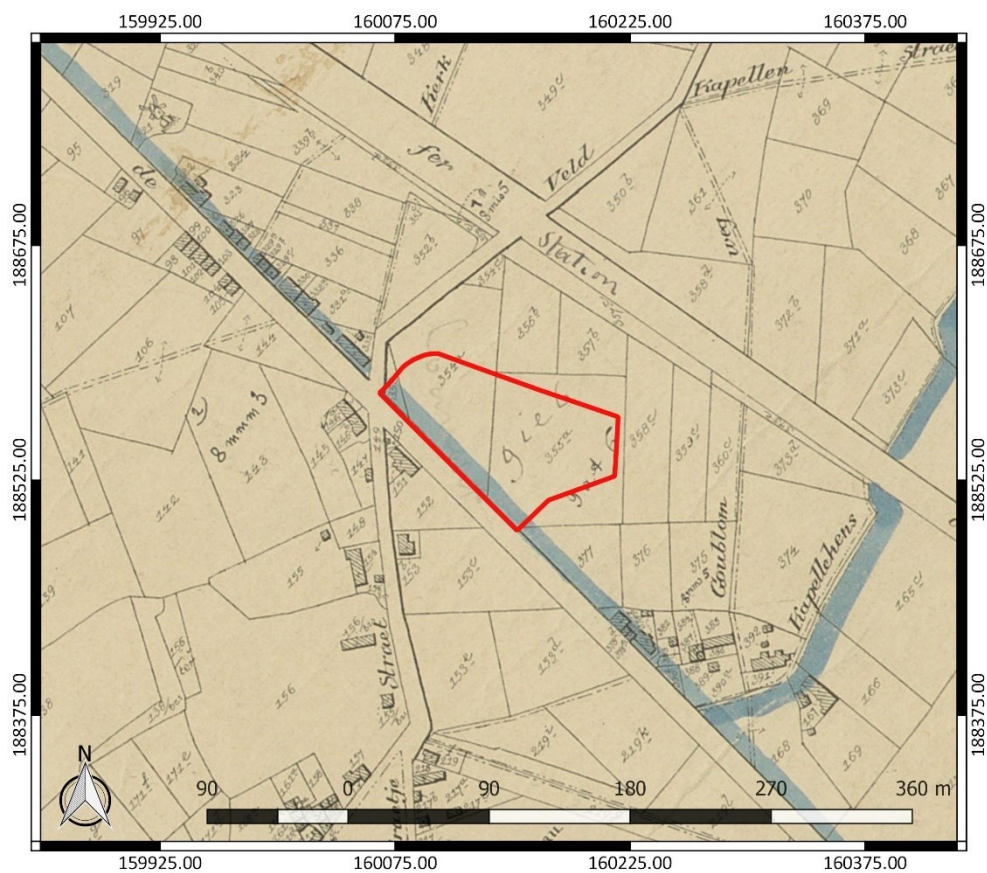
Op topografische kaarten uit 1879, 1892 en 1930 en op een luchtfoto uit 1971 (Figuur 30) zien we dat bebouwing op het terrein opgericht is. De bebouwing houdt verband met een in 1884 opgerichte gemengde parochieschool. Ze werd opgericht door de zusters anonciaden in een toen leegstaande herberg uit 1868. De herberg werd uitgebreid met een feestzaal in 1876. De herberg werd vervolgens ingericht als klooster en de feestzaal als lagere school.

Het klooster werd gebouwd in 1890-1892. Vanaf 1894 werd het een gemeentelijke meisjesschool, terwijl de gemengde gemeenteschool werd ingericht als jongensschool. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werden de gebouwen fel beschadigd. Enkel de buitenmuren bleven overeind. De gebouwen werden heropgebouwd, maar wel verkleind. De werken werden voltooid in 1920.¹⁰ Op de topografische kaart uit 1930 zien we dat de straat Stationsberg aangelegd is.

¹⁰ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Sint-Lambertusschool en -klooster [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/1661> (geraadpleegd op 8 maart 2024).

Figuur 25: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

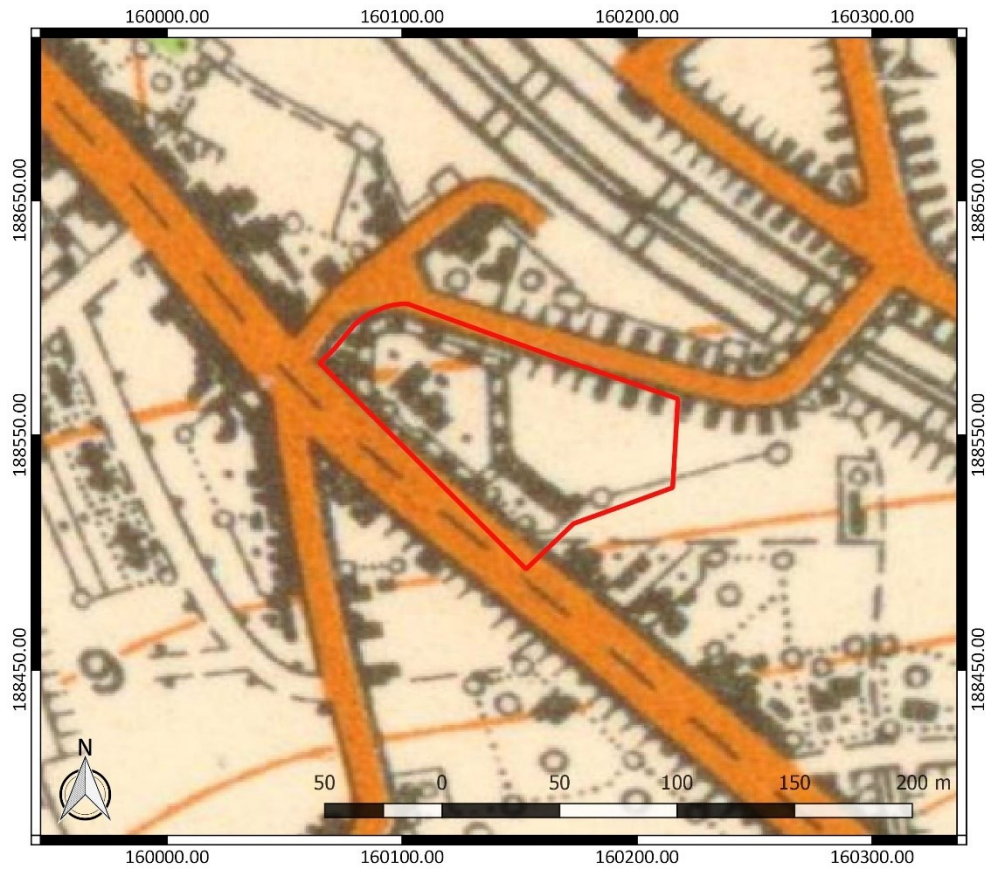
Figuur 26: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 27: Aanduiding van het onderzoeksgebied op een topografische kaart uit 1879 (www.cartesius.be)

Figuur 28: Aanduiding van het onderzoeksgebied op een topografische kaart uit 1892 (www.cartesius.be)

Figuur 29: Aanduiding van het onderzoeksgebied op een topografische kaart uit 1930 (www.cartesius.be)

Figuur 30: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 31: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

In de nacht van 1 op 2 mei 1944 was Mechelen het doelwit van geallieerde bombardementen. Britse bommenwerpers viseerden die dag het rangeerstation van Muizen, dat zich op korte afstand tot het onderzoeksgebied bevindt.¹¹

Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 31) geeft een erg gelijkaardig beeld als de luchtfoto uit 1971 weer. Het beeld komt grotendeels overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 14). Enkele kleinere gebouwen werden vervangen. Er is sprake van beperkte bebouwing die bijkomend opgericht is en ook het aandeel van de aanwezige verhardingen is toegenomen.

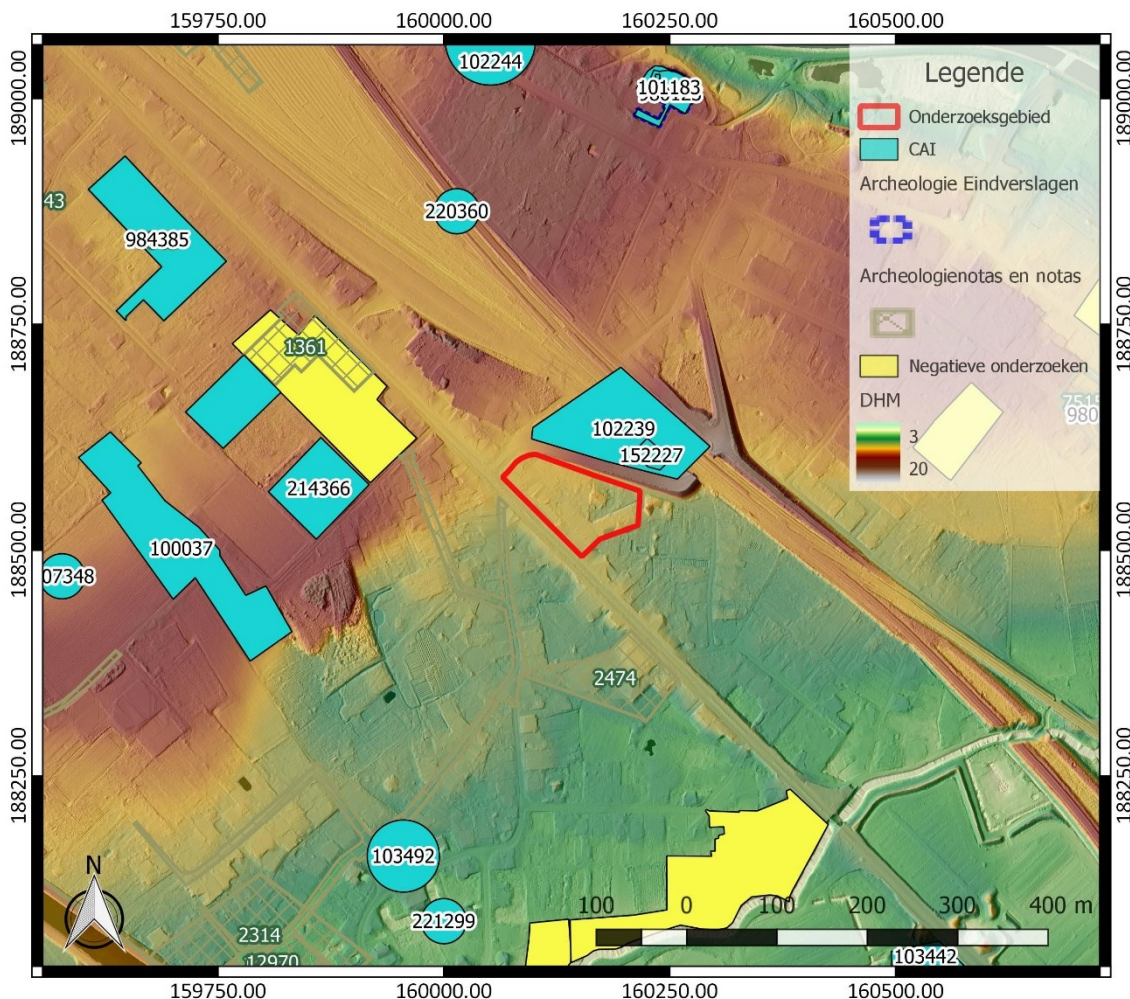
2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 32). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Net ten noordoosten van het onderzoeksgebied is een Merovingisch grafveld gevonden, dat in de 7de eeuw gedateerd wordt (CAI ID 102239 en 152227). Er is ook sprake van vondsten uit de Romeinse

¹¹ <https://www.mechelen.be/burgerslachtofferperk/kijkdoos-4-bombardement-1-mei-1944>

tijd.¹² Ten westen zijn sporen uit de ijzertijd tot de Romeinse tijd gevonden, maar ook een schuilloopgraaf uit de Tweede Wereldoorlog ter bescherming van werknemers van de fabriek Rateau (CAI ID 214366).¹³

Figuur 32: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

Nog iets verder naar het westen toe is sprake van vondsten van lithisch materiaal die in het mesolithicum gedateerd worden (CAI ID 100037).¹⁴ We vermelden er ook nog de vondst van een Karolingische schijffibula (CAI ID 207348).¹⁵

¹² Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Muizen-Slagveld I [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/102239> (geraadpleegd op 8 maart 2024); Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Veldstraat I [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/152227> (geraadpleegd op 8 maart 2024).

¹³ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Lotelingstraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/214366> (geraadpleegd op 8 maart 2024).

¹⁴ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Luysenberg 1 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/100037> (geraadpleegd op 8 maart 2024).

¹⁵ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Zwijvegemstraat I [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/207348> (geraadpleegd op 8 maart 2024).

Onderzoek ter hoogte van CAI ID 984385 bracht enkele fragmenten handgevormd aardewerk aan het licht die vermoedelijk in de metaaltijden tot de Romeinse tijd te plaatsen zijn. De vondsten zijn echter niet te relateren aan sporen. De aanwezige sporen worden in de nieuwste tijd gedateerd.¹⁶

Ter hoogte van CAI ID 220360 werd opnieuw een vondst gedaan die in de vroege middeleeuwen gedateerd wordt. Het gaat om een muntschat, waarvan de laatste munt omstreeks 875-880 gedateerd wordt.¹⁷

Naar het noorden toe vermelden we nog vondsten uit de steentijd, de late ijzertijd en de Romeinse tijd (CAI ID 102244).¹⁸ Ter hoogte van CAI ID 101183 en 980123 bevindt zich de Sint-Lambertuskerk. Die werd in 1944 getroffen door een Duitse V1-bom. Daarbij werd de kerk volledig vernield, met uitzondering van de kerktoren. Voor de heropbouw vond archeologisch onderzoek plaats. De kerk blijkt daaruit oudere voorlopers te hebben uit de 8ste en de 10de tot 15de eeuw. Er werden ook vondsten uit de ijzertijd, de Romeinse tijd, de late middeleeuwen, de nieuwe tijd en de 19de eeuw gedaan.¹⁹

Tot slot vinden we ten zuiden nog de aanduiding van een site met walgracht die gekend is van de 18de-eeuwse Ferrariskaart (CAI ID 103492).²⁰ Ter hoogte van CAI 221299 vinden we ook nog het vroegere Vennecourt kasteel. Tijdens WO II zaten hier soldaten van de Wehrmacht/luchtwaffe. In verband hiermee zijn munten en patronen gevonden.²¹

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. Archeologienota's of nota's van terreinen in de omgeving die geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties geven, lichten we daarom hier niet afzonderlijk toe.

2.4.4 Risicoanalyse CTE

Bij de opmaak van de archeologienota werd duidelijk dat er een risico is op het aantreffen van CTE (conventionele en toxische explosieven). Daarom diende een risicoanalyse opgemaakt te worden door een CTE-deskundige. Als uit de risicoanalyse blijkt dat er een potentieel gevaar is voor de veiligheid van de betrokkenen of de omgeving, dan is het steeds de eerste prioriteit om dat risico te neutraliseren.²²

¹⁶ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Watertorenstraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/984385> (geraadpleegd op 8 maart 2024).

¹⁷ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Muizen-Slagveld II [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/220360> (geraadpleegd op 8 maart 2024).

¹⁸ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Sint-Lambertuslaan 44 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/102244> (geraadpleegd op 8 maart 2024).

¹⁹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Sint-Lambertuskerk [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/101183> (geraadpleegd op 10 maart 2024); Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Voormalige Sint-Lambertuskerk [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/980123> (geraadpleegd op 8 maart 2024).

²⁰ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Plankendaalstraat I [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/103492> (geraadpleegd op 8 maart 2024).

²¹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2024: Vennecourtlaan [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/221299> (geraadpleegd op 8 maart 2024).

²² De Decker/Jansen 2023, 5

Het onderzoeksgebied bevindt zich vlakbij het rangeerstation van Muizen, dat in de nacht van 1 op 2 mei 1944 het doelwit was van Britse bommenwerpers. Daarom wordt de kans op vliegtuigbommen op het terrein mogelijk geacht.

Op 23 november 1944 werd de Sint-Lambertuskerk in de buurt van het onderzoeksgebied grotendeels verwoest door een V1-bom. Mechelen was echter niet het bedoelde doelwit, waardoor inslagen van V1's en V2's in de omgeving eerder te beschouwen zijn als toevalstreffers. De kans op het aantreffen van niet ontplofte V1's en V2's op het terrein wordt daarom slechts laag ingeschat.²³

Het risico op het aantreffen van CTE op het terrein wordt als gemiddeld ingeschat. Dit betekent dat maatregelen vereist zijn. Omdat het terrein vandaag bebouwd is en die bebouwing eerst gesloopt moet worden, voor verder onderzoek naar CTE kan plaatsvinden op het terrein, is het meest aangewezen dat het archeologisch onderzoek begeleid wordt door een CTE-deskundige.²⁴

2.4.5 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Uit het uitgevoerde bureauonderzoek leren we dat het terrein gekenmerkt wordt door een gunstige landschappelijke ligging. Het bevindt zich met name op de overgang van hoger gelegen gronden naar lager gelegen gronden, in de buurt van waterlopen. Het terrein bevindt zich verder ook op de overgang van een droge naar een natte bodem.

Dat de landschappelijke ligging van het terrein gunstig was, wordt ook onderstreept door de talrijke reeds gekende archeologische waarden in de omgeving. Ze dateren van de steentijd tot de nieuwste tijd. Vlakbij het terrein is sprake van een Merovingisch grafveld. In de buurt zijn zowel resten gekend van bewoning als van begraving. Op basis van de gunstige landschappelijke ligging van het terrein en de reeds gekende archeologische waarden in de omgeving houden we zowel rekening met het mogelijke voorkomen van sporensites als van vondstensites.

We houden ook rekening met een risico op CTE. In de Eerste Wereldoorlog werden de toen aanwezige gebouwen ernstig beschadigd. Uit de Tweede Wereldoorlog zijn bombardementen gekend op het rangeerstation van Muizen en op de Sint-Lambertuskerk ten noorden. Er wordt vooral rekening gehouden met het feit dat op het terrein vliegtuigbommen aanwezig kunnen zijn.

Historische kaarten geven aan dat in de 18de eeuw reeds bebouwing aanwezig was in het noordwesten van het terrein, langs de historische voorloper van de Leuvensesteenweg. Die bebouwing verdween en het terrein werd daarop gebruikt als akkerland. In de loop van de 19de eeuw verschijnt opnieuw bebouwing op het terrein en zien we ook de aanleg van spoorwegen in de buurt. In de 20ste eeuw wordt de Stationsberg aangelegd en wordt het terrein grotendeels bebouwd en verhard. Wat de impact daarvan op het bodemarchief geweest is, is momenteel niet duidelijk. Wel weten we dat de te slopen bebouwing niet onderkelderd is en blijkt uit het DTM dat het terrein voor een groot deel beperkt opgehoogd lijkt in het verleden. Daardoor bleef de impact van de huidige bebouwing en verharding op het terrein mogelijk beperkt.

---

²³ Bellemans 2024, 4-5

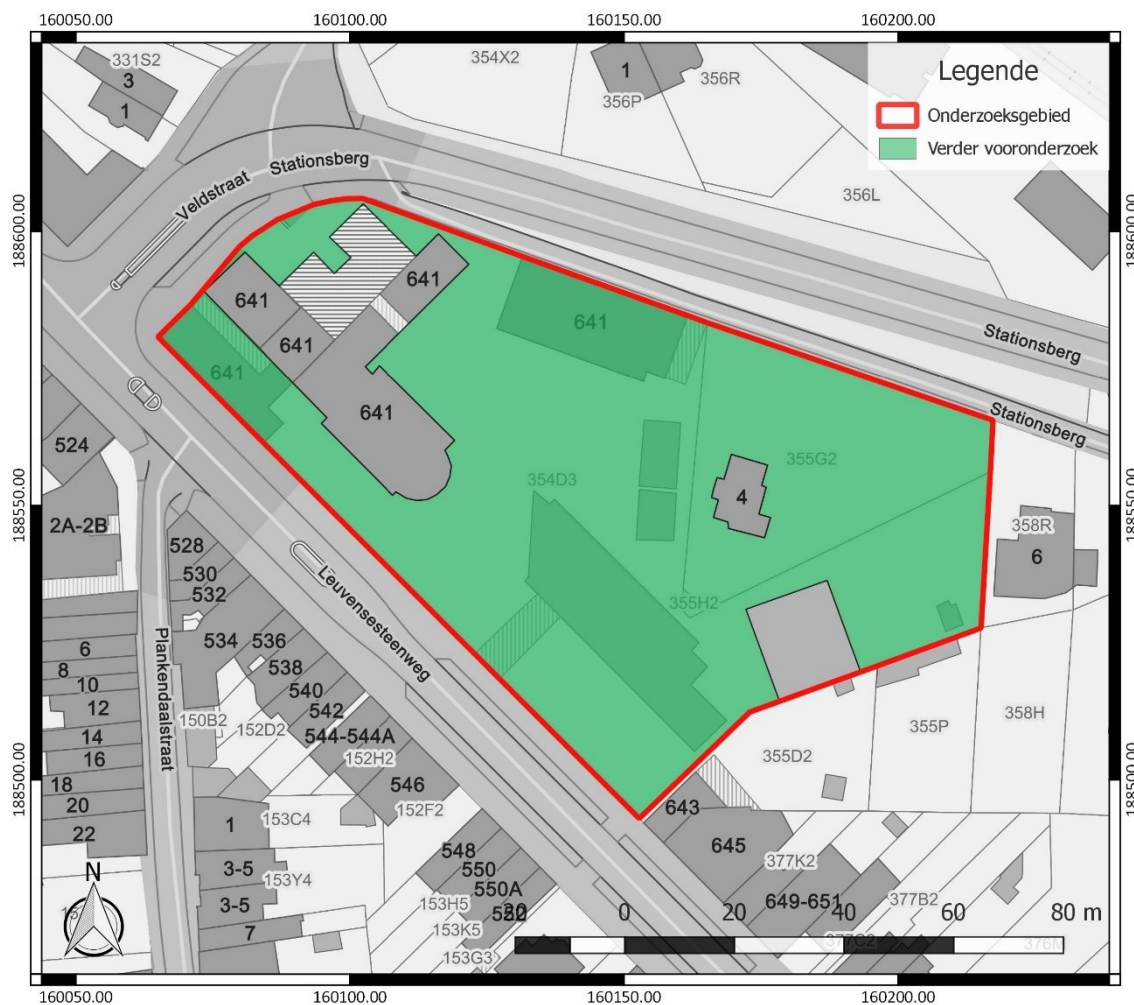
²⁴ Bellemans 2024, 7-8

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het volledige onderzoeksgebied worden werken gepland in een zone van ca. 7687 m². De voornaamste werken omvatten de sloop van bestaande bebouwing en verharding en de bouw van nieuwe gebouwen met bijhorende omgevingsaanleg. De verstoringsdiepte van de verschillende bodemingrepen varieert sterk, van ca. 40 à 60 cm tot plaatselijk ca. 3,20 m. Dit doet besluiten dat binnen de zone waarin bodemingrepen gepland worden, het bodemarchief bedreigd is.

2.4.6 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. De gunstige landschappelijke ligging van het terrein en de talrijke reeds gekende archeologische waarden in de omgeving geven aan dat het terrein potentieel kent voor de aanwezigheid van resten uit de steentijd tot de nieuwe tijd. Het terrein grenst aan een Merovingisch grafveld en in de 18de eeuw bleek reeds sprake van bebouwing in het noordwesten van het terrein, waardoor er voor deze periodes sprake is van een concrete verwachting. Er blijkt ook sprake van een risico op CTE. Vandaag is het grootste deel van het terrein bebouwd en verhard. Het is onduidelijk of dit een negatieve impact heeft gehad op het aanwezige bodemarchief. Het DTM lijkt aan te geven dat het terrein in het verleden beperkt opgehoogd werd, waardoor het onderliggende bodemarchief nog goed bewaard gebleven kan zijn. De geplande werken betekenen een bedreiging voor het aanwezige bodemarchief in een zone van ca. 7687 m². Gezien het archeologisch potentieel van het terrein is daarom bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.

Figuur 33: Aanduiding van de zone waar verder vooronderzoek nodig is, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt.

Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein bebouwd, verhard of begroeid is.

Landschappelijk bodemonderzoek is wel relevant om de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites beter in te kunnen schatten. Afhankelijk van de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites is mogelijk bijkomend onderzoek naar steentijd artefactensites nodig.

Tot slot dient ook een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

Omwille van het risico op CTE blijkt uit de risico inschatting dat graafwerken in functie van archeologisch onderzoek begeleid moeten worden door een CTE-deskundige.

3 Samenvatting

Naar aanleiding van plannen voor de sloop van enkele gebouwen en de oprichting van nieuwe gebouwen met bijhorende omgevingsaanleg, diende een archeologienota opgesteld te worden. Het uitgevoerde bureauonderzoek toont aan dat het terrein een gunstige landschappelijke ligging kent. In de omgeving zijn ook al verschillende gekende archeologische waarden aanwezig. Die wijzen globaal op archeologisch potentieel voor resten van de steentijd tot de nieuwste tijd. We houden zowel rekening met het mogelijke voorkomen van sporensites als artefactensites. Op korte afstand ten noorden van het terrein zijn reeds resten uit de vroege middeleeuwen gevonden en historische kaarten geven aan dat er in de 18de eeuw sprake was van historische bebouwing op het terrein. Met betrekking tot deze periodes is er daarom sprake van een concrete verwachting voor het terrein.

Het is momenteel onduidelijk wat de impact van de huidige bebouwing en verharding op het terrein geweest is. Wel leert het DTM ons dat het terrein in het verleden vermoedelijk beperkt opgehoogd werd, waardoor het bodemarchief nog goed bewaard gebleven kan zijn. In de omgeving van het terrein en ook op het terrein zelf blijken bombardementen en verwoestingen uit de Eerste en de Tweede Wereldoorlog bekend. Voor het terrein is daarom ook sprake van een risico op CTE. Een evaluatie van de impact van de geplande werken maakt duidelijk dat de geplande werken een bedreiging voor het aanwezige bodemarchief vormen. Gezien het archeologisch potentieel van het terrein, de onduidelijkheid omtrent de bewaringstoestand van het bodemarchief en de bedreiging die uitgaat van de geplande werken is bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Bellemans, J., 2024: *CTE risico inschatting & advies Muizen Stationsberg*, Buizingen.

Bogemans, F., 1996: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 23 Mechelen*, Brussel.

De Decker, S./I. Jansen, 2023: *Richtlijn. Archeologie versus munitieopsporing*, Brussel.

Kinnaer, F./W. Wouters, 2007: De geschiedenis van Mechelen tijdens de 12e en 13e eeuw, in: L. Troubleyn/F. Kinnaer/A. Ervynck (red.) *Het Steen en de burgers. Onderzoek van de laatmiddeleeuwse gevangenis van Mechelen*, Mechelen, 11-45.

Robberechts, B., s.d.: *Archeologische nota TSM*, s.l.

Troubleyn, L., et al. 2007: *Het Steen en de burgers. Onderzoek van de laatmiddeleeuwse gevangenis van Mechelen*, Mechelen.

4.2 Websites

Cartesius (2024)
<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2024)
<https://dov.vlaanderen.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2024)
<https://geo.onroerenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2024)
<https://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2024)
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be>

Mechelen (2024)
<https://www.mechelen.be/>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2024)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

